

Costau ynni a thlodi tanwydd mewn cymunedau gwledig yng Nghymru

Gareth Thomas

Gyda phrisiau ynni'n cynyddu a chostau ynni cartref yn mynd yn uwch, beth ellir ei wneud i leihau lefelau tldodi tanwydd mewn cartrefi yng nghefn gwlad Cymru?

Tra bo prisiau nwy a thrydan domestig wedi gostwng ar ddiwedd y ganrif ddiwethaf, mae cynnydd mewn costau ynni cyfanwerthol, costau rhaglenni amgylcheddol a buddsoddi mewn seilwaith rhwydwaith wedi cyfrannu tuag at brisiau ynni cynyddol dros y rhan fwyaf o'r degawd diwethaf.

Yn ystod gaeaf 2010, cyhoeddodd pump o chwe phrif gwmni ynni'r Deyrnas Unedig gynnydd mewn prisiau nwy a / neu drydan domestig, gan sbarduno Ofgem i gynnal adolygiad o'r farchnad fanwerthu. Cyhoeddwyd canfyddiadau'r adolygiad hwn ym mis Mawrth 2011 ynghyd â

manylion am y camau y credir y dylid eu cymryd er budd defnyddwyr.

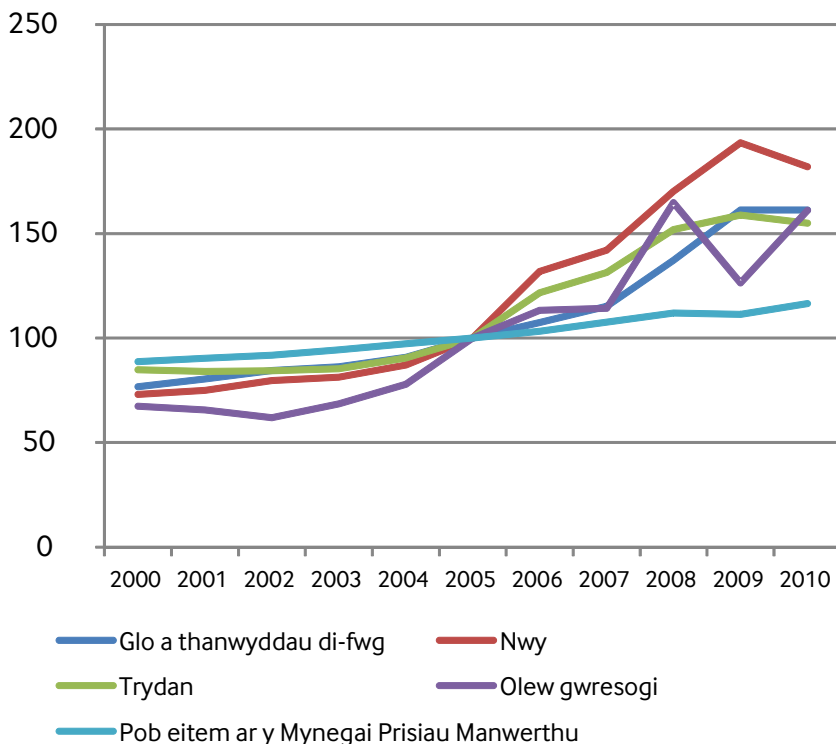
Sut mae costau cynyddol ynni wedi effeithio ar gymunedau gwledig Cymru?

Mae cartrefi gwledig yn aml yn defnyddio tanwydd ac eithrio nwy i wresogi eu cartrefi gan eu bod yn fwy tebygol o fod oddi ar y prif rwydwaith nwy. Yn 2010, talodd defnyddwyr yn ardal dosbarthu trydan de Cymru hyd at £25 yn fwy na'r cyfartaledd Prydeinig, a thalodd defnyddwyr yn y gogledd hyd at £13 yn fwy. Mae ardal dosbarthu trydan de Cymru'n cynnwys nifer o ardaloedd tenau iawn eu poblogaeth fel yr ardaloedd mynyddig yn y canolbarth, sy'n cynyddu costau dosbarthu trydan.

Mae cartrefi sydd oddi ar y prif rwydwaith nwy yn fwy tebygol o ddefnyddio nwy petrolewm hylifedig (LPG) neu olew gwresogi i wresogi eu tai, sy'n cynyddu'u gwariant ar gostau gwresogi yn sylweddol.

Mae prisiau olew crai'n effeithio'n arbennig ar gostau olew gwresogi. Cynyddodd y rhain rhwng 2004 a 2008, ac maent wedi dechrau cynyddu eto ers ail hanner 2009 oherwydd cynnydd ym mhrisiau olew crai'r byd.

Mynegai Prisiau Manwerthu'r Deyrnas Unedig: Mynegai Prisiau Tanwydd, 2005 = 100

Ffynhonnell: DECC

Tlodi tanwydd: Diffiniad

Mae teulu'n byw mewn tlodi tanwydd os yw'n gwario mwy na 10 y cant o'i incwm ar danwydd i gadw lefel y gwres yn ddigon uchel.

Pam fod lefelau tlodi tanwydd yn uwch mewn cymunedau gwledig?

Yn 2008, amcangyfrifwyd bod 332,000 o gartrefi yng Nghymru'n dioddef o dlodi tanwydd, cynnydd o 194,000 o gartrefi ers 2004.

Yng nghefn gwlad Cymru roedd cyfran y cartrefi a oedd yn dioddef o dlodi tanwydd yn 42 y cant yn 2008; bron i ddwbl lefel y tlodi tanwydd mewn ardaloedd trefol, a oedd yn 22 y cant.

Mae lefelau tlodi tanwydd yng nghefn gwlad Cymru bron i ddwbl y lefelau mewn ardaloedd trefol

Mae'r ffactorau hyn yn cael effaith sylweddol ar lefelau tlodi tanwydd mewn cartrefi gwledig, ac maent yn cyfrannu tuag at lefelau uwch o dlodi tanwydd. Mae ymchwil yn awgrymu bod 25 y cant o gartrefi yng nghefn gwlad Cymru'n byw ar lai na 60 y cant o incwm canolrifol y Deyrnas Unedig.

Y prif ffactorau sy'n effeithio ar dlodi tanwydd:

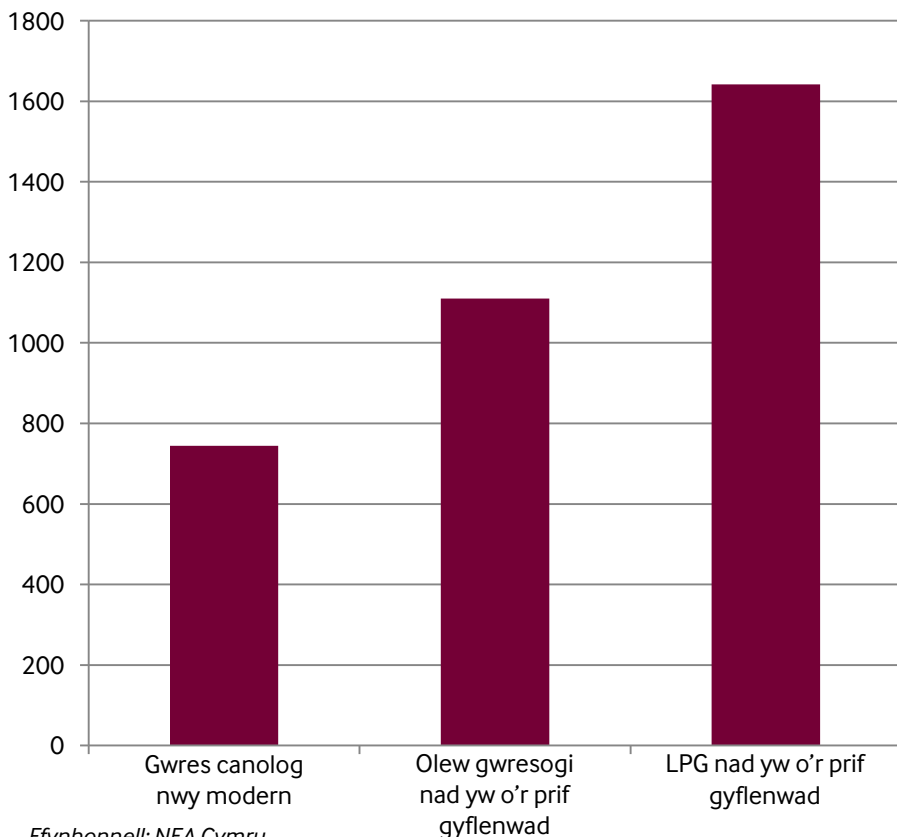
- lefelau incwm;
- effeithiolrwydd ynni;
- prisiau ynni.

Mae trigolion ardaloedd gwledig hefyd yn fwy

tebygol o fod yn byw mewn tai mwy a hŷn, sy'n aml yn fwy anodd i'w gwresogi. At hynny, mae'r technolegau ynni effeithiol sydd ar gael yn brinnach ac ar y cyfan yn ddrutach.

Mae cymunedau gwledig yn fwy tebygol o fod oddi ar y prif rwydwaith nwy, sy'n cynyddu'r tebygolrwydd y bydd cartref yn wynebu tlodi tanwydd, ac mae'n cynyddu'r gost o osod mesurau effeithlonrwydd ynni. Yn 2008, roedd 44 y cant o gartrefi Cymru a oedd oddi ar y prif rwydwaith nwy yn wynebu tlodi tanwydd, o'i gymharu â 23 y cant o gartrefi a oedd wedi'u cysylltu â'r rhwydwaith.

Cyfartaledd cost gwresogi tŷ pâr 3 llofft yng Nghymru yn 2010 yn ôl y dull o wresogi (mewn £)

Ffynhonnell: NEA Cymru

A fydd y cynlluniau presennol yn helpu i leihau tlodi tanwydd yng nghefn gwlad?

Cred Ofgem ei bod yn annhebygol y bydd prisiau ynni'n dychwelyd i'r lefelau cymharol isel a welwyd ar gychwyn yr unfed ganrif ar hugain. Yn sgil hyn, mae cwestiynau'n codi ynghylch yr hyn y gellir ei wneud yng Nghymru i leihau lefelau tlodi tanwydd mewn cymunedau gwledig.

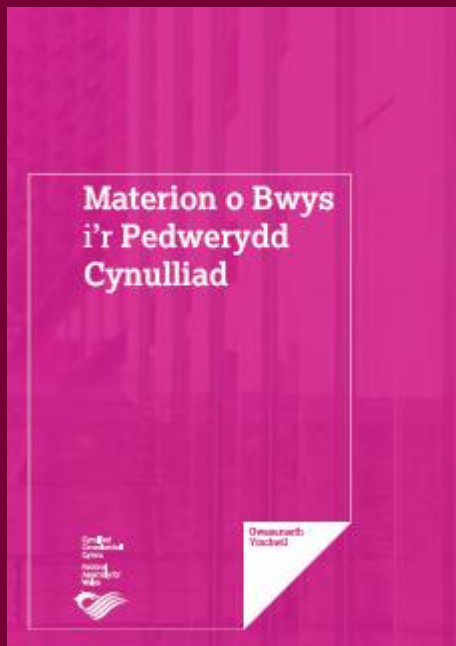
Gan fod prisiau ynni a lefelau incwm a budd-daliadau yn feysydd nad ydynt wedi'u datganoli, mae camau uniongyrchol Llywodraeth flaenorol Cymru i fynd i'r afael â thlodi tanwydd wedi canolbwyntio'n gyffredinol ar fesurau effeithlonrwydd ynni drwy raglenni fel y Cynllun Effeithlonrwydd Ynni Cartref (HEES) a'r cynllun Arbed. Mae'r Llywodraeth hefyd wedi rhoi cyngor i berchnogion tai ar sut i wneud y gorau o'u hincwm a sut i leihau costau ynni drwy'r cynlluniau hyn a'r cynllun Nest.

Awgrymwyd nad yw'r camau i arbed ynni sy'n cael eu hariannu gan y cyflenwyr i'w gweld mewn ardaloedd gwledig gan fod y camau hyn yn tueddu i ganolbwyntio ar yr ardaloedd trefol mwy cost-effeithiol.

Cafwyd cydnabyddiaeth gan y Llywodraeth na fu'r Cynllun Effeithlonrwydd Ynni Cartref, a fu'n mynd rhagddo tan fis Mawrth 2011, mor llwyddiannus o ran helpu teuluoedd a oedd yn dioddef o dlodi tanwydd ac a oedd yn byw mewn tai anodd eu trin mewn ardaloedd gwledig. Wynebodd y cynllun feirniadaeth hefyd am fethu â darparu atebion mewn ardaloedd gwledig. Cafodd y cynllun ei ddisodli gan y cynllun tlodi tanwydd Nest ym mis Ebrill 2011, a bydd yn targedu cartrefi anodd eu trin mewn ardaloedd gwledig fel rhan o ddull sy'n edrych ar y cartref cyfan wrth arbed ynni.

Amser a ddengys a fydd y cynllun newydd hwn yn mynd i'r afael ag anghenion cymunedau gwledig ac a fydd dull sydd wedi'i dargedu'n well tuag at dlodi tanwydd yng nghefn gwlad yn un mwy effeithiol.

Erthygl o gyhoeddiad gan y Gwasanaeth Ymchwil

Materion o Bwys i'r Pedwerydd Cynulliad

Mae'r ddogfen hon wedi cael ei pharatoi'n arbennig ar gyfer Aelodau'r Cynulliad gan y Gwasanaeth Ymchwil. Mae'n trafod rhai o'r pynciau hynny sy'n debygol o fod o bwys i Aelodau yn ystod y Pedwerydd Cynulliad.

Materion o Bwys i'r Pedwerydd Cynulliad

Am rhagor o gyhoeddiadau, gweler **ein tudalennau ar wefan y Cynulliad**.
www.cynulliadcymru.org/bus-assembly-publications-research.htm

Y Gwasanaeth Ymchwil
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

E-bost: **Research.Service@wales.gov.uk**
Twitter: **[@YmchwilCCC](https://twitter.com/YmchwilCCC)**